

Sygn. akt I UK 109/17

POSTANOWIENIE

Dnia 18 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania [...] Szpitala Specjalistycznego [X] w N.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.
z udziałem zainteresowanych: M. N., D. P., J. P., W. P., P. P., A. P., "A." Spółki z
ograniczoną odpowiedzialnością w N., I. w N. oraz K. T. właściciela R. w B.
o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się (...) Szpitala Specjalistycznego [...] w N. od
wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 18 maja 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 maja 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację (...) Szpitala Specjalistycznego [...] w N. od wyroku Sądu Okręgowego w N. z dnia 9 października 2014 r., mocą którego oddalono odwołania [...] Szpitala Specjalistycznego [...] w N. od 50 decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N. z dnia 6 września 2013 r.

Decyzją z dnia 6 września 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w N. stwierdził, że podstawa składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne zainteresowanych, podlegających ubezpieczeniom jako pracownicy u płatnika składek – (...) Szpitala Specjalistycznego [...] w N. w okresach i w wysokości

wskazanej w zaskarżonych decyzjach powinna obejmować przychód osiągnięty przez ubezpieczonych z tytułu umów zlecenia zawartych przez nich z zainteresowanymi: I. w N. oraz R. w B..

Sądy powszechne zgodnie ustaliły, że zleceniobiorcy w ramach umów zlecenia zawartych z I. oraz z T. i R. wykonywali usługi medyczne pokrywane się z charakterem pracy świadczonej z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę łączących ich z własnym pracodawcą – (...) Szpitalem Specjalistycznym [...] w N.. Czynności podejmowane przez ubezpieczonych były wykonywane w siedzibie pracodawcy – (...) Szpitala Specjalistycznego w N., na rzecz jego pacjentów. Świadcząc usługi medyczne na podstawie wskazanych umów zlecenia, ubezpieczeni wykonywali takie same czynności, jak na podstawie zawartych ze Szpitalem umów o pracę. Czynności te wykonywane były w tym samym miejscu, w tych samych warunkach, z wykorzystaniem tego samego sprzętu należącego do Szpitala. Również nadzór nad obowiązkami wynikającym z umowy zlecenia sprawowały osoby, które normalnie sprawują nadzór nad obowiązkami wynikającymi z umów o pracę. Ubezpieczeni byli zobowiązani do przestrzegania przyjętej w szpitalu organizacji pracy i funkcjonowania oddziałów szpitalnych ze szczególnym uwzględnieniem SOR oraz zespołów wyjazdowych. Środki na wynagrodzenia zleceniobiorców pochodziły ze środków publicznych przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia w/w szpitalowi, a za jego pośrednictwem I. oraz K. T. – R..

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powyższe uwarunkowania faktyczne nie pozostawiają wątpliwości co do tego, że świadczone przez ubezpieczonych w ramach umów cywilno-prawnych usługi medyczne odpowiadają pracy wykonywanej na podstawie stosunku pracy (chodzi o pracownika w rozumieniu przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) i w istocie były świadczone na rzecz faktycznego pracodawcy w rozumieniu przepisów prawa pracy, to jest (...) Szpitala Specjalistycznego w N.. Słuszne zatem było zastosowanie do ubezpieczonych dyspozycji art. 8 ust. 2a, a w dalszej kolejności przede wszystkim art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 18 ust. 1a i art. 20 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej ze środków publicznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 581).

Z rozstrzygnięciem Sądu odwoławczego nie zgodził się (...) Szpital Specjalistyczny [...] w N.. Skargę kasacyjną oparł na zarzucie naruszenia:

- art. 83 § 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez nieuwzględnienie faktu, że wydanie decyzji określających wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne u płatnika składek z uwzględnieniem przychodu z tytułu umowy zlecenia w podstawie wymiaru składek z tytułu umowy o pracę nastąpiło bez uprzedniego wydania decyzji o objęciu zainteresowanego obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tytułu umowy zlecenia zawartej przez niego z osobą trzecią, świadczonej w istocie na rzecz swojego pracodawcy, u tego płatnika składek tak jak pracownika.

- art. 83 § 1 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez nieuwzględnienie faktu, że wydano na jego podstawie decyzje ustalające podstawę wymiaru składek podczas, gdy w istocie stanowi on wyłącznie podstawę do wydania decyzji ustalającej wymiar składek.

- art. 18 ust. 1 i ust. 1 a, art. 20 ust. 1 w związku z art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w oderwaniu od uregulowań zawartych w art. 4 pkt 2 lit. a i w konsekwencji pominięcie definicji legalnej płatnika składek i uznanie, że płatnikiem może być podmiot nie pozostający z osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie ubezpieczeniami społecznymi.

- art. 4 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie poprzez przyjęcie, iż płatnikiem składek w stosunku do osób świadczących pracę na rzecz swojego pracodawcy w ramach zawartych umów cywilnoprawnych z innym niż pracodawca podmiotem jest tenże pracodawca.

- art. 8 ust. 2 lit. a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie poprzez przyjęcie, że pracodawca jest płatnikiem składek dla osób świadczących na jego rzecz pracę w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z innym podmiotem, w sytuacji gdy w rzeczywistości z przepisu wynika wyłącznie obowiązek objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi, jak pracownika.

- art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez uznanie, że stanowi on podstawę prawną sumowania przychodu z tytułu umowy o pracę z przychodem z tytułu umowy cywilnoprawnej zawartej przez pracownika z osobą trzecią.

- art. 4 pkt 2 lit. a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wymagające od odwołującego zachowań naruszających chronione przez art. 23 i 24 k.c. dobra osobiste osoby fizycznej, ustawę o ochronie danych osobowych oraz pozostających w sprzeczności z przepisem art. 51 ust. Konstytucji RP i art. 22¹ § 1 i 2 k.p.

- art. 51 Konstytucji RP przez wprowadzenie domniemania pozaustawowego obowiązku udostępnienia pracodawcy przez zatrudniający pracownika podmiot zewnętrzny danych dotyczących zatrudnienia pracownika pomimo braku możliwości wskazania podstawy prawnej takiego żądania.

- art. 8 ust. 2 lit. a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię rozszerzającą i niewłaściwe zastosowanie przepisu do umów, które nie podlegają przepisom kodeksu cywilnego o umowie zlecenia i umowie o dzieło, to jest do umów o udzielanie świadczeń zdrowotnych.

- art. 35 i 35a ustawy o zakładach opieki zdrowotnej i art. 132 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej poprzez uznanie, że umowa na udzielanie świadczeń zdrowotnych zawarta przez pracownika odwołującego się z jego podwykonawcą nie jest umową o udzielanie świadczeń zdrowotnych, do której stosuje się przepisy wymienionych ustaw tylko umową zlecenia, do której stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego z tego powodu, że art. 133 w związku z art. 132 ust. 3 wprowadza zakaz zawarcia umowy na podwykonawstwo z osobą, która udziela świadczeń zdrowotnych u świadczeniodawcy oraz z tego powodu, że wykonywane czynności nie różnią się od tych wykonywanych w ramach umowy o pracę.

Płatnik składek uzasadniał przyznanie przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania:

- potrzebą wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, a mianowicie art. 18 ust. 1 a, w związku z art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - ze względu na brak możliwości

zastosowania wskazanych przepisów bez naruszenia przepisu art. 51 ust. 1 Konstytucji RP, art. 23 i art. 24 k.p., ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych i art. 22¹ § 1 i 2 k.p.

- występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie czy wydanie decyzji określającej wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne u płatnika składek z uwzględnieniem przychodu z tytułu umowy zlecenia w podstawie wymiaru składek z tytułu umowy o pracę może być wydane bez uprzedniej decyzji o objęciu zainteresowanego obowiązkiem ubezpieczenia społecznego u tego płatnika składek, tak jak pracownika.

- występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie czy przepis art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, może stanowić podstawę prawną do wydania decyzji ustalającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

- występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie czy z faktu, że przepis art. 133 w zw. z art. 132 ust. 3 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych ustanawia zakaz zawierania umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z osobą wykonującą zawód medyczny, jeżeli udziela ona świadczeń opieki zdrowotnej u świadczeniodawcy, który zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z Funduszem wynika, że umowa zawarta z taką osobą nie jest umową o udzielenie świadczenia opieki zdrowotnej.

- oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej, co wynika z zarzutów zawartych w podstawach skargi kasacyjnej oraz z ich uzasadnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie powinna zostać przyjęta do rozpoznania. Konstatacja ta staje się zrozumiała dla każdego, kto śledzi bogate i zgodne orzecznictwo Sądu Najwyższego odnoszące się do spornej kwestii.

Potrzeba wykładni przepisów, jako przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., występuje wówczas, gdy w budzą one poważne wątpliwości lub wywołują

rozbieżności w orzecznictwie. W takim przypadku, zważywszy na funkcję przypisaną Sądowi Najwyższemu, uzasadniona jest interwencja. Chodzi o to, aby ujednolicić stosowanie przepisów. W orzecznictwie najwyższej instancji sądowej już dwukrotnie podjęto tematykę relacji zachodzącej między art. 8 ust. 2a ustawy systemowej a kwestią ochrony danych osobowych. Poza zauważonym przez skarżącego wyrokiem z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266, szczegółowe i wszechstronne rozważania można znaleźć w wyroku z dnia 24 września 2015 r., I UK 490/14, LEX nr 1854103. W obu judykatach zgodnie przyjęto, że nie można kwalifikować jako naruszenia konstytucyjnych gwarancji w zakresie ochrony danych osobowych oraz obrazy dóbr osobistych sytuacji zasięgania wiedzy o przychodach pracownika dla realizacji ustawowych obowiązków podmiotu zwracającego się o takie informacje, w tym przypadku - obowiązków płatnika składek, określonych w przepisach ustawy systemowej (por. też odpowiedź Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych z 20 lipca 2012 r. w sprawie przetwarzania danych zleceniobiorcy pracującego na rzecz swojego pracodawcy; Rzeczpospolita z 20 sierpnia 2012 r.). W tym stanie rzeczy, nie jest przekonujące twierdzenie, że przywołane przez skarżącego przepisy nadal budzą wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie.

Przyjęcie skargi kasacyjnej uzależnione zostało od występowania istotnego zagadnienia prawnego. Oznacza to, że nie każde zagadnienie prawne uzasadnia merytoryczne rozpoznanie skargi. W rozpoznawanej sprawie nie było sporne, że zainteresowani posiadają status pracownika, a zatem organ rentowy nie miał powodu okoliczności tej potwierdzać odrębną decyzją. Wątpliwości istniały tylko w zakresie pytania, czy pracodawca miał obowiązek odprowadzić składki również z tytułu formalnie zawartych umów prawa cywilnego. Wynika to z tego, że art. 8 ust. 2a ustawy systemowej za pracownika uważa również osobę wykonującą pracę w ramach umów cywilnoprawnych na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Oznacza to, że na gruncie tego przepisu nie dochodzi do wątpliwości w zakresie objęcia ubezpieczeniem, a wyłącznie co do wysokości podstawy wymiaru składek. Po tym wywodzie staje się jasne, że zagadnienie prawne podniesione przez skarżącego nie jest istotne, skoro można je bez trudu rozwiązać przy zastosowaniu podstawowych metod interpretacyjnych.

Z tych samych względów kolejne zagadnienie prawne wskazane przez płatnika składek nie upoważnia do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Przepis art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych upoważnia Zakład Ubezpieczeń Społecznych do wydania decyzji w indywidualnej sprawie dotyczącej ustalenia wymiaru składek. Nie można tego dokonać bez ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. W rezultacie, jasne staje się, że przepis obejmuje również umocowanie do wydawania decyzji określających podstawę wymiaru składek, tak aby płatnik na tej podstawie mógł wyliczyć, zadeklarować i odprowadzić należne składki (art. 41 ust. 1-3 i art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Ostanie z zagadnień prawnych przywołanych przez skarżącego było również przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 323/13, LEX nr 1455194, jak również w postanowieniu z dnia 22 czerwca 2015 r., I UZ 3/15, LEX nr 1781846, zgodnie przyjęto, że lekarz zatrudniony w ramach stosunku pracy nie może być równocześnie podwykonawcą świadczeń zdrowotnych udzielanych przez zatrudniający go podmiot medyczny, gdyż legalne jest zawierane odrębnych rodzajowo od umów regulowanych przepisami Kodeksu cywilnego oraz nieobjętych obowiązkowym tytułem ubezpieczenia społecznego umów na wykonywanie świadczeń zdrowotnych wyłącznie z ustawowo określonymi podmiotami trzecimi, które wobec świadczeniodawcy, którego wiąże umowa z NFZ, nie pozostają w stosunkach prawnych podporządkowania co do rodzaju pracy ani miejsca i czasu świadczenia usług zdrowotnych. Zbieżny pogląd został też wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2015 r., I UZ 6/15, LEX nr 1767098.

Po przeprowadzeniu powyższego wyводу widać, że zagadnienia prawne, na które powołał się skarżący zostały dostatecznie i jednolicie wyjaśnione w orzecznictwie. Trudno w tych okolicznościach twierdzić, szczególnie przy zdawkowym sposobie przedstawienia problemu przez skarżącego, że w sprawie wystąpiło istotne zagadnienie prawne, wymagające interwencji Sądu Najwyższego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Z przeprowadzonych rozważań także wynika, że skarga kasacyjna (a zatem sformułowane w niej podstawy) nie jest oczywiście uzasadniona. W uzupełnieniu,

należy przywołać utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym przepisy ustawy systemowej nie definiują pojęcia "płatnik składek", aczkolwiek w jej art. 4 pkt 2 lit. a-z wymieniono enumeratywnie wszystkie podmioty mające ten status. Jednym z płatników jest w myśl art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej pracodawca. W żadnym z przepisów ustawy systemowej nie zamieszczono jednak własnej, autonomicznej definicji tego pojęcia. Na potrzeby regulacji omawianego aktu (a więc także jego art. 8 ust. 2a) należy zatem stosować termin "pracodawca" w znaczeniu, jakie nadaje mu art. 3 k.p. W myśl tego przepisu, pracodawcą jest osoba fizyczna oraz jednostka organizacyjna, nawet nieposiadająca osobowości prawnej, jeśli zatrudnia ona pracowników. Tak zdefiniowany pracodawca jest z mocy art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej płatnikiem składek dla wszystkich pracowników w rozumieniu tego aktu, a zatem także dla tych, o których mowa w art. 8 ust. 2a, w tym także dla pracowników pozostających z nim w stosunku pracy i jednocześnie wykonujących na jego rzecz pracę w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824 i z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727).

Kierując się wskazanymi argumentami, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.